

Tisková zpráva

Názory české veřejnosti na sociální zabezpečení – listopad 2016

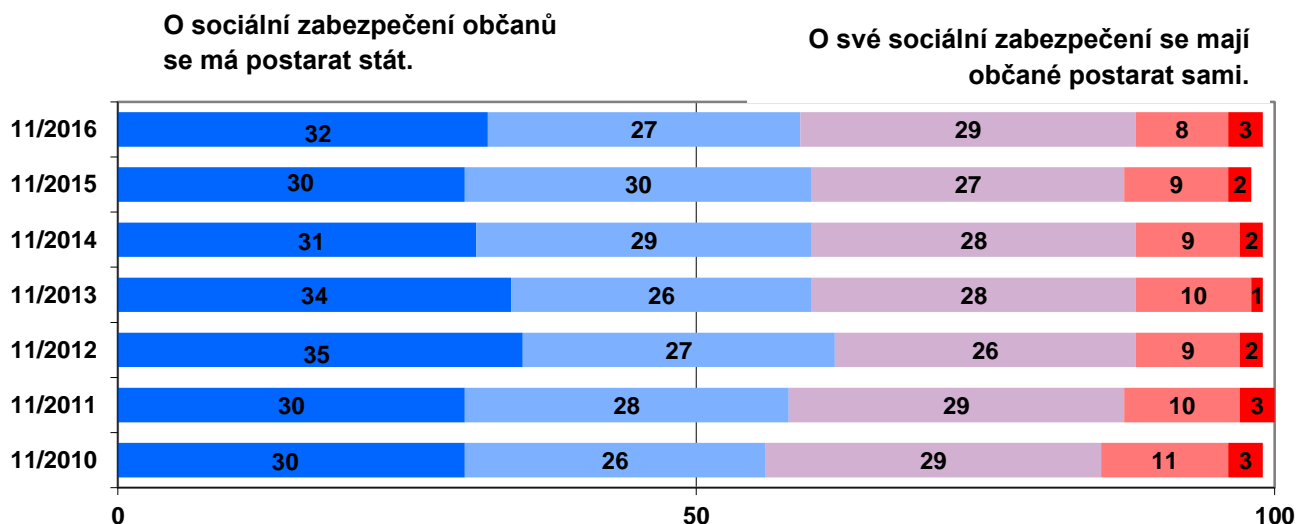
- ⊙ U české veřejnosti převládá názor (59 %), že odpovědnost za sociální zabezpečení občanů by měl mít stát. Necelá třetina respondentů (29 %) se nepřiklání ani k jednomu z řešení a zůstává názorově neutrální. Přibližně desetina (11 %) je pak toho názoru, že by se o své sociální zabezpečení měli postarat spíše sami občané.
- ⊙ Jako přiměřenou hodnotí péči státu o sociální situaci občanů 43 % české veřejnosti a naopak jako nedostatečnou ji vidí necelá polovina (46 %) dotázaných.
- ⊙ Více jak polovina respondentů (52 %) považuje míru odpovědnosti občanů o jejich sociální zabezpečení za přiměřenou.
- ⊙ Téměř polovina 47 % respondentů zastává názor, že většina lidí pobírajících sociální dávky zneužívá tento sociální systém, naopak 45 % dotázaných si myslí, že takových lidí je spíše menšina.

Zpracovala:
Jarmila Pílecká
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 593

V listopadu 2016 byly do pravidelného výzkumu CVVM Naše společnost zařazeny otázky týkající se sociální politiky. Otázky zjišťovaly názorové rozložení české veřejnosti ve vztahu k zapojení státu a samotných občanů do financování sféry sociální politiky. Další otázky se soustředili na to, zda je současné rozložení této odpovědnosti rozděleno rovnoměrně či nadměrně zatěžuje stát či naopak občana samotného. V neposlední řadě nás zajímal i názor na spravedlivé rozdělování dávek a zneužívání systému sociálního zabezpečení.

Grafy 1: Rozdělení odpovědnosti za sociální zabezpečení mezi občany a stát (%)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Pozn.: Údaje v procentech, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

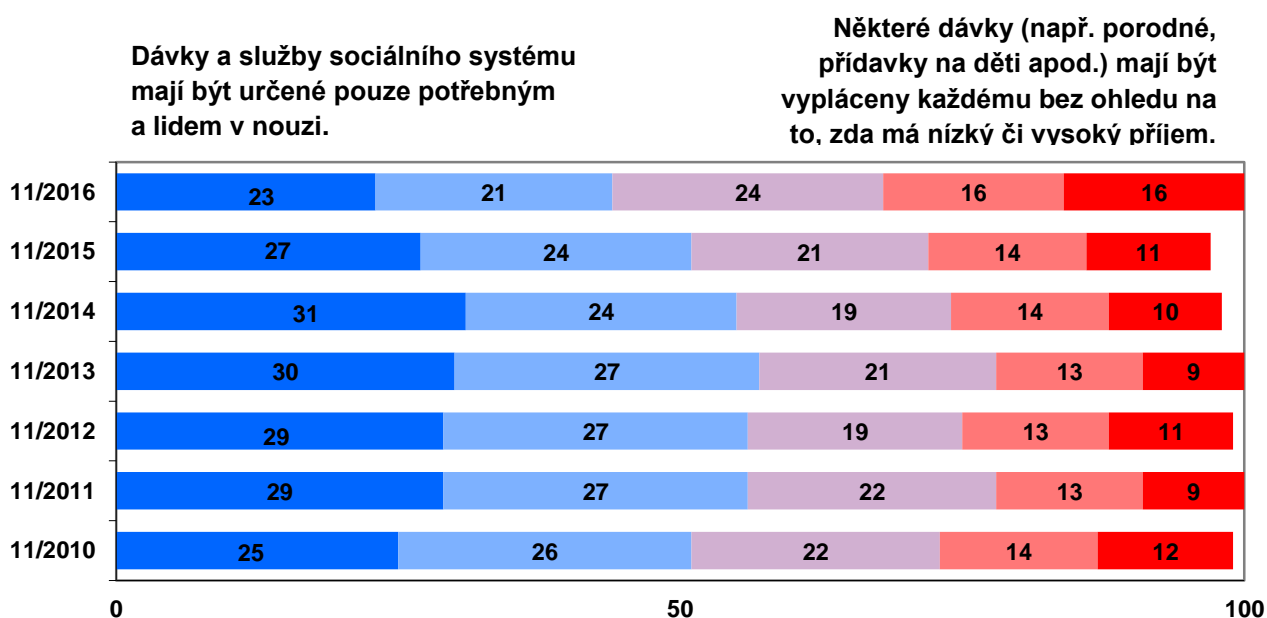
¹ Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ V grafu 1-3 jsou v plném znění uvedeny jednotlivé výroky.

Nejprve byly předloženy respondentům dvojice výroků, kde dotázaní vyjadřovali na pětibodové škále, který ze dvou protikladných výroků lépe vystihuje jejich postoj k dané problematice.

První sada výroků se týkala toho, zda se má o sociální zabezpečení občanů starat stát či občané sami. U české veřejnosti převládá názor (59 %), že odpovědnost za sociální zabezpečení občanů by měl mít stát (viz graf 1). Necelá třetina respondentů (29 %) se nepřiklání ani k jednomu z řešení a zůstává názorově neutrální. Přibližně desetina (11 %) je pak toho názoru, že by se o své sociální zabezpečení měli postarat spíše sami občané.

Další dvojice výroků se zaměřila na rozdělení dávek a služeb sociálního systému. Z názorového rozložení dotázaných vidíme, že převažuje podíl těch, kteří se přiklání k rozdělování těchto služeb a dávek pouze potřebným a lidem v nouzi (44 %). Přibližně třetina (32 %) respondentů se kloní spíše k výroku, že některé dávky mají být vypláceny všem bez ohledu na výši příjmu. Necelá čtvrtina (24 %) se pak nepřiklání ani k jednomu z názorů a volí střední variantu odpovědi.

Grafy 2: Dávky a služby sociálního systému všem, nebo jen potřebným a lidem v nouzi (%)²

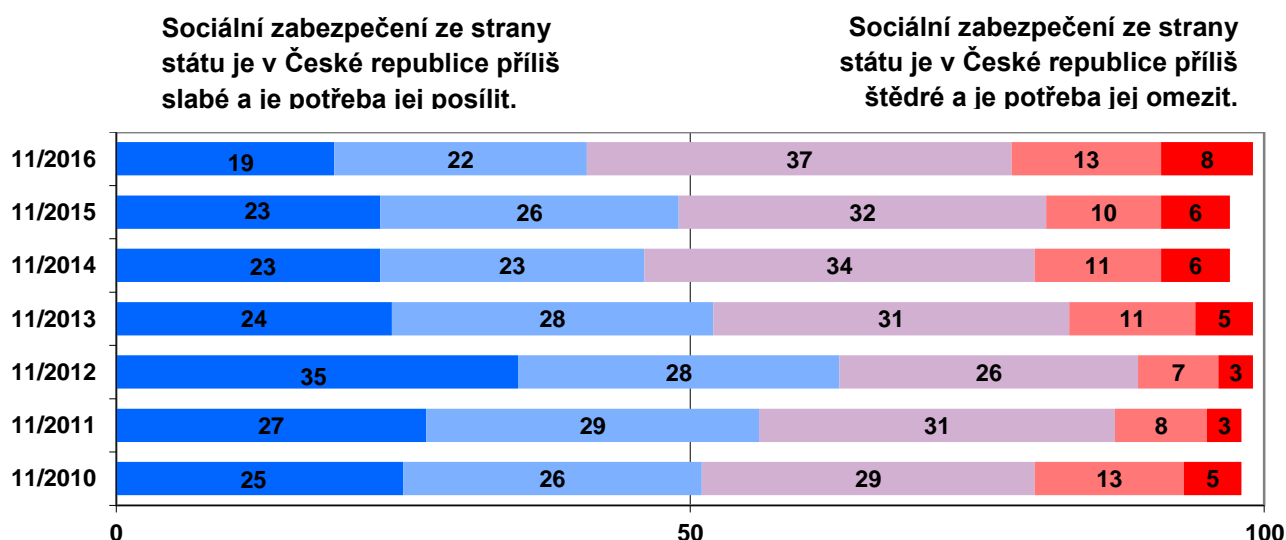
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Pozn.: Údaje v procentech, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Poslední dvojice výroků se týkala hodnocení rozsahu a míry sociálního zabezpečení ze strany státu. Dvě pětiny (41 %) respondentů posuzují současné sociální zabezpečení jako slabé a cítí potřebu jeho posílení. Naopak pětina (21 %) dotázaných jej hodnotí jako příliš štědré a uvítali by jeho omezení. Přibližně třetina (37 %) se nepřiklání ani k jednomu z těchto výroků a pravděpodobně hodnotí míru sociálního zabezpečení ze strany státu jako přiměřenou.

² Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ V grafu 1-3 jsou v plném znění uvedeny jednotlivé výroky.

Grafy 3: Sociální zabezpečení se má posílit, nebo omezit (%)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Pozn.: Údaje v procentech, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Z hlediska časového vývoje názorů na toto téma vidíme, že názor na rozložení odpovědnosti za sociální zabezpečení občanů je poměrně stabilní a dlouhodobě převládá názor, že by tato úloha měla patřit spíše státu než samotným občanům. V případě distribuce sociálních dávek a služeb můžeme v současnosti zaznamenat vzestup podílu lidí, kteří by některé tyto dávky (např. porodné, přídavky na děti) vypláceli bez rozdílu příjmů. Naopak pozvolný pokles v tomto případě můžeme vidět od roku 2013 v podílu respondentů, kteří by dávky a služby přiznávali pouze potřebným a lidem v nouzi (od roku 2013 pokles o 13 procentních bodů). Pokud jde o stav sociálního zajištění ze strany státu, zde v současnosti narůstá podíl respondentů, kteří považují situaci za přiměřenou a zabezpečení ze strany státu by ani nesnižovali ani neposilovali. I přesto je zde dlouhodobě poměrně velká část občanů považující zabezpečení státem za slabé, přičemž nejvýraznější byla tato tendence v roce 2012 (k výroku o nutnosti posílení role státu v sociálním zabezpečení občanů se tehdy přiklánělo 63 % dotázaných, v současnosti je to 41 %).

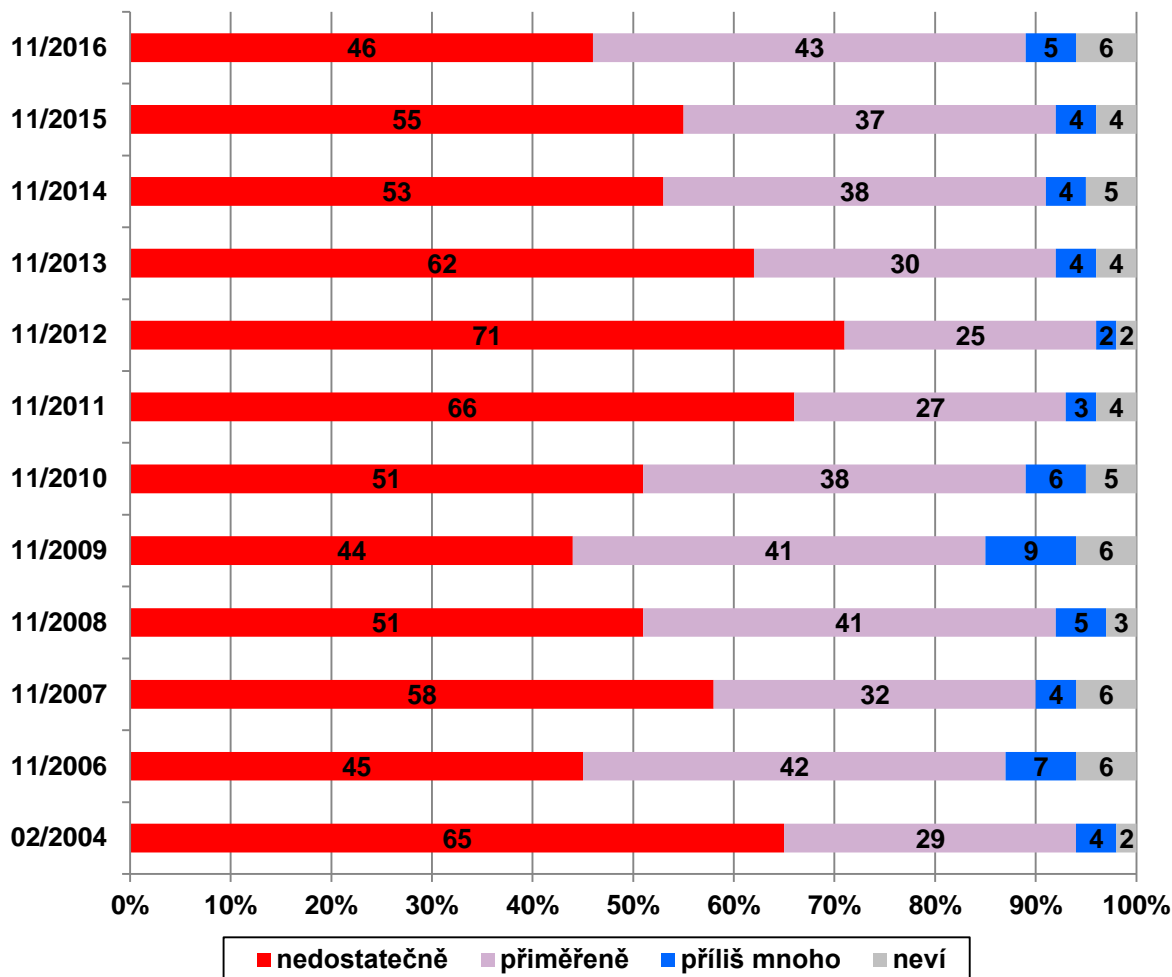
V další otázce o sociální politice ČR hodnotili respondenti to, jak se vláda stará o sociální situaci občanů. V grafu 4 vidíme, že pouze 5 % si myslí, že se stará příliš mnoho. Jako přiměřenou hodnotí péči státu o sociální situaci občanů 43 % české veřejnosti a naopak jako nedostatečnou ji vidí necelá polovina (46 %) dotázaných.

Z časového srovnání vidíme, že v předešlých obdobích od roku 2010 do roku 2015 byl významně vyšší podíl dotázaných, kteří péči vlády o sociální situaci občanů hodnotili jako nedostatečnou. Nejvýraznější byla tato tendence v šetření z roku 2012, kdy jako nedostatečnou vidělo tuto péči ze strany státu 71 % dotázaných. Oproti šetření z listopadu loňského roku vidíme pokles podílu respondentů, kteří si myslí, že se stát nedostatečně stará o sociální situaci svých občanů (pokles o 9 procentních bodů). V návaznosti na to v současném názorovém rozložení stoupl podíl lidí považujících péči o tuto oblast za přiměřenou (vzestup oproti listopadu 2015 o 6 procentních bodů).

Podrobnější charakteristiky respondentů ukazují, že hodnocení současné péče státu o sociální situaci občanů jako přiměřené stoupá se stoupajícím vzděláním dotázaného. Za nedostatečnou ji významněji častěji označují lidé řadící se na levo-pravé škále politické orientace k levici a lidé s deklarovanou špatnou životní úrovní.

³ Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ V grafu 1-3 jsou v plném znění uvedeny jednotlivé výroky.

Graf 4: Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

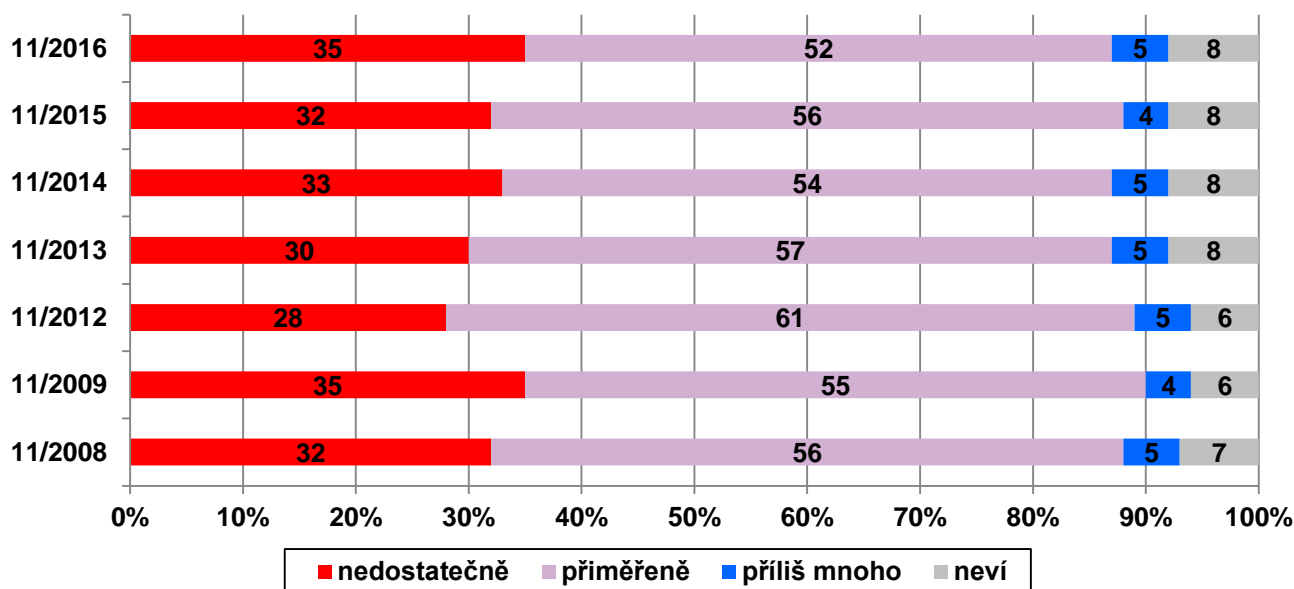
Následující otázka zjišťovala obdobným způsobem, do jaké míry se o vlastní sociální situaci starají občané. Více jak polovina respondentů (52 %) považuje míru odpovědnosti občanů za jejich sociální zabezpečení za přiměřenou (viz graf 5). Jako nedostatečnou ji pak označuje přibližně třetina (35 %) české veřejnosti. Za přílišnou označuje péči občanů o jejich sociální situaci minimum respondentů (5 %). Ne zcela zanedbatelný podíl (8 %) lidí se neumí v této situaci rozhodnout a volí odpověď „nevím“.

Z hlediska časového vývoje vidíme v grafu 5, že současné výsledky se nejvíce blíží názorovému rozložení z listopadu 2014 a 2009. Všechna tři období se vyznačují mírně vyšší skepsí k dostatečnosti péče o sociální situaci ze strany občanů oproti ostatním monitorovaným obdobím. Nicméně i tak převládá ve všech sledovaných obdobích názor, že péče občanů o vlastní sociální situaci je přiměřená, přičemž tato převaha byla nejvýraznější v listopadu 2012. V datech je dále poměrně stabilní podíl těch, kteří tuto péči hodnotí jako příliš velkou. Významněji více jako nedostatečnou hodnotí péči občanů o jejich sociální zabezpečení lidé s maturitou a vysokoškolským vzděláním.

⁴ Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Stejně tak lidé radící se na levo-pravé škále politické orientace k pravici. Dále lidé s deklarovanou špatnou životní úrovní ji hodnotí častěji jako příliš velkou než lidé s dobrou životní úrovní.

Graf 5: Jak se občané starají o vlastní sociální situaci (v %)⁵

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Poslední otázka se zaměřovala na zneužívání systému sociálních dávek. Obecně lze říci, že česká společnost je v tomto případě rozdělena na dvě části s přibližně stejným podílem zastoupení. Zatímco 47 % respondentů zastává názor, že většina lidí pobírajících sociální dávky zneužívá sociální systém, 45 % dotázaných si myslí, že takových lidí je spíše menšina. Konkrétní čísla zobrazená v tabulce 1 ukazují, že pouze minimum dotázaných (4 %) si myslí, že systém sociálního zabezpečení zneužívají všichni zapojení lidé. Více jak desetina (14 %) má pocit, že tento systém zneužívá naprostá většina a 29 % respondentů si myslí, že spíše většina lidí zapojených do tohoto systému a pobírajících dávky jej zneužívá. Necelé dvě pětiny (36 %) považují podíl lidí zneužívajících systém sociálních dávek spíše za menšinu a přibližně desetina (9 %) za naprostou menšinu.

Z podrobnějších charakteristik respondentů vyplývá, že méně skeptičtí jsou ke zneužívání dávek respondenti umisťující se na levo-pravé škále politické orientace k levici a lidé se špatnou životní úrovní.

Výsledky aktuálního šetření se významně neodlišují od výsledků z přechozího výzkumu z listopadu 2015. Pokud se podíváme na celkový vývoj od listopadu 2010, kdy téma začalo být ve výzkumu CVVM takto mapováno a dotazováno, vidíme, že nejvíce optimistický pohled na podíl lidí zneužívajících dávky ze sociálního systému byl v listopadu 2012, kdy převládal názor, že zneužívání dávek je případem spíše menšiny (56 %) než většiny (35 %) lidí z těch, kteří pobírají tyto dávky.

⁵ Znění otázky: „Domníváte se, že občané se o vlastní sociální situaci starají příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Tabulka 1: Jak velká část občanů zneužívá systém sociálního zabezpečení? (%)⁶

	11/10	11/11	11/12	11/13	11/14	11/15	11/16
všichni	2	2	1	2	3	2	4
naprostá většina z nich	12	12	9	12	16	11	14
spíše většina z nich	30	26	25	28	30	33	29
spíše menšina z nich	38	39	42	38	32	35	36
naprostá menšina z nich	10	14	14	12	10	10	9
nikdo systém nezneužívá	1	1	1	1	1	1	0
neví	7	6	7	7	8	8	8

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

⁶ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik lidí pobírajících tyto dávky a služby jej podle Vás zneužívá?“
Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina z nich, spíše většina z nich, spíše menšina z nich, naprostá menšina z nich, nikdo systém nezneužívá.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v16-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>7. 11. - 16. 11. 2016</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1019</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>256</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ES.23, ES.1, ES.22, ES.21a</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>es161207</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>7. prosinec 2016</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jarmila Pilecká</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

|